

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело Велинов срещу Македония (Velinov v. The Former Yugoslav Republic of Macedonia), жалба № 16880/08

Решение на Първоотделение от 19 септември 2013 г., окончателно от 19 декември 2013

Член 5 § 1 (b), член 5 § 2, член 5 § 5 във връзка с член 5 § 2, член 6 и член 13 от Конвенцията – нарушение

Лишаване от свобода заради глоба, която властите не са знаели, че вече е била платена, е в нарушение на Конвенцията. В процеса по взимане на решения в случаите, когато се засяга личната свобода, трябва да бъдат отчитани всички относими обстоятелства по случая. Значимостта на правото на свобода на жалбоподателя е изисквала ответната държава да предприеме всички необходими мерки, за да избегне неоправданото ограничаване на свободата му.

Фактите

През 2000 г. жалбоподателят е бил осъден за управление на неизправен автобус на глоба в размер на 2,000 денара (около 33 евро). Той е трябвало да плати глобата в петнадесетдневен срок от влизане в сила на съдебното решение. В решението се посочвало, че при неплащане наказанието се трансформира в два дни лишаване от свобода (по един ден за всеки дължими 1,000 денара). Решението е влязло в сила на 27 септември 2001 г. На 14 ноември 2001 г. съдът е разпоредил жалбоподателят да плати глобата и да представи доказателства за плащането. Жалбоподателят изпълнил разпореждането. През февруари 2002 г. съдът е издал заповед за лишаване от свобода на жалбоподателя за срок от два дни поради неизпълнение на съдебното решение, с което е бил осъден да плати глоба. Заповедта е била връчена на жалбоподателя и ден по-късно той е платил глобата, но не е представил доказателство в съда. На 28 октомври 2002 г. в изпълнение на заповедта за задържане, полицаи арестували жалбоподателя в дома му. На следващия ден, веднага след като е научил основанията за задържането си, жалбоподателят е представил платежното нареждане и е бил освободен.

Жалбоподателят е предявил иск за обезщетение за претърпени неимуществени вреди в резултат на задържането в размер на 310 денара (около 5 евро). Той е поддържал, че още през февруари е бил изпълнил задължението си да плати глобата и че държавата е тази, която е трябвало да създаде система за автоматично регистриране на такива плащания. Жалбоподателят е твърдял също така, че при задържането му не му е било съобщено какви са основанията за ареста. Искът е бил разгледан от две съдебни инстанции и е бил оставен без уважение. Съдилищата са постановили, че отговорността за случилото се е на жалбоподателя, който не е платил глобата своевременно, а след това не е уведомил съда за плащането. Съдът е отхвърлил и иска за обезщетение за вредите, претърпени от невръчването на заповедта за задържане, макар да е установил,

че тя наистина не му е била връчена, като е приел, че видно от исковата молба, жалбоподателят е знаел, че полицаите носят със себе си такава заповед.

Решението

1. Оплакването за незаконно лишаване от свобода в нарушение на чл. 5 § 1(b) от Конвенцията

48-49. Съдът напомня, че за да е законно по смисъла на Конвенцията едно лишаване от свобода, то трябва да е съобразено с предвидената в националния закон процедура. Освен това, всяко лишаване от свобода трябва да е съобразено с целта на чл. 5, а именно - всеки да бъде защитен от произвол. Изброяването на изключенията от правото на свобода в чл. 5 е изчерпателно и следва да се тълкува стеснително.

50. В настоящия случай не се спори, че жалбоподателят е бил лишен от свобода по смисъла на чл. 5 § 1 (b) от Конвенцията (законен арест или лишаване от свобода за неизпълнение на законосъобразно съдебно решение).

51-52. Разглеждайки фактите по случая и анализирайки македонското законодателство, Съдът приема, че заповедта за задържане е била издадена „в съответствие с реда, предвиден от закона“.

53. Съдът напомня, че „законността“ се отнася както до разпореждането, така и до изпълнението на мерки, свързани с лишаване от свобода.

54. В тази връзка Съдът посочва, че жалбоподателят е бил лишен от свобода въз основа на заповед, която е била издадена поради неплащане на наложена глоба. Жалбоподателят е платил глобата на следващия ден след получаването на заповедта за задържане. Той обаче не е уведомил съда, че е платил глобата, въпреки че съдът изрично е поискал това. „В тази ситуация Съдът трябва да прецени дали плащането на глобата, след като наказанието е било трансформирано в лишаване от свобода, прави незаконно последвалото задържане. Другият релевантен въпрос е дали фактът, че жалбоподателят не е уведомил съда за плащането, оправдава лишаването от свобода.“

55. Съдът отбелязва, че за разлика от хипотезата на частично плащане, в националния закон няма уредба на случаите на пълно неплащане на наложена глоба. При частично плащане неизплатената част се трансформира в лишаване от свобода. Няма причина това правило да не се приложи и към случая на жалбоподателя. Нещо повече, от заповедта за освобождаването му се вижда, че тя е издадена на основание направено плащане. При тези обстоятелства, основанието за задържането на жалбоподателя по чл. 5 § 1(b) е престанало да съществува от момента, в който той е изпълнил разпореждането за плащане.

56. На следващо място Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е изпълнил задължението си да уведоми съда за плащането. В производството по иска за обезщетение съдът се е позовал на този пропуск на жалбоподателя и е достигнал до извода, че държавата не може да носи отговорност за последвалото лишаване от свобода. Съдът не намира този аргумент за убедителен. В тази връзка той отбелязва, че няма законова разпоредба, съгласно която жалбоподателят да е бил длъжен да уведоми съда за плащането на глобата. Освен това, той е бил задържан и лишен от свобода близо осем месеца след издаването на заповедта за задържане и плащането на глобата. През това време съдът не е знаел, че той е изпълнил решението. Правителството признава, че Министерството на финансите не е съобщило на съда, че глобата е платена. По мнение на Съда, пропускът на жалбоподателя да уведоми за плащането не може да освободи държавата от задължението ѝ да създаде работеща система за отбелязване на плащанията на глоби. В процеса по взимане на решения в случаите, когато се засяга личната свобода, трябва да бъдат отчитани всички относими обстоятелства по случая. Значимостта на правото на свобода на жалбоподателя е изисквала ответната държава да

предприеме всички необходими мерки, за да избегне неоправданото ограничаване на свободата му.

57. С оглед на изложеното Съдът намира, че лишаването от свобода на жалбоподателя е било в нарушение на чл. 5 § 1(b) от Конвенцията.

II. Оплакването по чл. 5 § 2, че жалбоподателят не е бил своевременно уведомен за причините за лишаването му от свобода

63. Съдът припомня, че съгласно чл. 5 § 2 на всеки лишен от свобода трябва да бъдат съобщени на обикновен, неспециализиран език правните и фактическите основания за лишаването му от свобода, за да може той да оспори пред съда законността на ареста си.

64. В настоящия случай в производството по иска за обезщетение съдилищата са установили, че при задържането на жалбоподателя не е била връчена заповедта за арестуването му, и следователно са приели, че той не е бил информиран за основанията за лишаването му от свобода.

65. Съдът не вижда причина да се разграничи от това заключение. Той не може да се ангажира с предположения по въпроса какво би последвало, ако полицаите бяха връчили на жалбоподателя заповедта. Той обаче подчертава, че жалбоподателят е бил освободен, след като е представил копие от платежното нареждане, което той е сторил веднага, след като е узнал, защото е лишен от свобода.

66. При тези обстоятелства Съдът намира, че е имало нарушение на чл. 5 § 2 от Конвенцията.

III. Оплакванията по чл. 5 § 5, чл. 6 и чл. 13 от Конвенцията

67-74. По чл. 5 § 5 Съдът е разгледал оплакването на жалбоподателя, че не е получил обезщетение във връзка с констатираното нарушение на чл. 5 § 2, и е установил нарушение. Такова право на обезщетение той е имал по националното законодателство, но съдилищата не са му присъдили обезщетение, въпреки че в производството по иска за вреди са констатирани, че правото му да научи основанията за задържането си е било нарушено.

75-86. По чл. 6 от Конвенцията жалбоподателят се е оплаквал и от продължителността на производството по обезщетение (4 години и осем месеца за две инстанции). Съдът е обсъдил поведението на жалбоподателя и на властите и е намерил, че срокът на процеса е бил прекомерен.

87-93. Съдът е намерил нарушение и на чл. 13 във връзка с чл. 6 – липса на ефективно правно средство за защита в случай на неразумен срок на съдебния процес.

На основание на чл. 41 от Конвенцията на жалбоподателя е присъдено обезщетение в размер на 1500 евро за неимуществени вреди.

Превод и резюме: адв. София Разбойникова